

Georges Duhamel parmi nous. Textos i iconografia presentats per Françoise Danset i Paul Maunoury, seguits de “Regards actuels sur l’oeuvre de Georges Duhamel”, per Arlette Lafay, [Condé-sur-Noireau], Éditions du Valhermeil, 2000

Els “Amis de Georges Duhamel et de l’Abbaye de Créteil” ens han sorprès amb una bella, bellíssima edició, que supleix, enguany, el “cahier” habitual. Ressò del títol del setè llibre de la *Chronique des Pasquier, Cécile parmi nous*, ens arriba *Georges Duhamel parmi nous* de la mà de vells duhamelians que donen prova d’eterna joventut, per la presentació moderna de l’obra que han dut a terme. Sembla que, seguint el pensament del mestre, hagin amalgamant tècnica i cultura, recollint instantànies de la vida que, després de situar-nos-les, han anat acompanyant de citacions dels seus llibres que els donen un relleu, una autenticitat, una humanitat, gosaria dir, que ens les fa veure amb ulls nous.

El llibre s’ha dividit en tres parts, dedicant la segona i més extensa, a aquesta biografia per l’imatge a la qual he fet al·lusió, i que ha estat elaborada per Françoise Danset i Paul Maunoury. La presenten en set capítols que recullen cadascun una etapa de la vida de l’autor, seguint un itinerari cronològic que va del moment que comencen a viure a la “Maison Blanche” fins a l’endemà, per dir-ho d’alguna manera, de la seva mort, (1919-1925; 1925-1932; 1933-1935; 1935-1939; 1940-1944; 1945-1966; continuïtat de la “Nouvelle Maison”). Es tanca l’obra amb una bibliografia de l’autor i una cronologia de la seva vida i obres, eines sempre apreciades, i més en aquest cas que ens venen de fonts tan ben documentades

Si parlava d’eterna joventut, referint-me a aquests duhamelians de solera, era pel caràcter que han imprès a l’obra, donant-li una flexibilitat pedagògica difícil d’aconseguir si no s’esmerça, en el treball, temps i agudeses. Després de la presentació se’ns indiquen les possibles lectures que es poden fer d’aquesta biografia: lineal, seguint el fil cronològic; transversal i temàtica, si es prefereix seguir el temps de la vida familiar a Valmondois (seguint els títols en blau clar); el temps que s’escriuen les obres de ficció (color blau més pujat); el temps dels viatges i del compromís amb el món (blau fosc). Les fotografies, no cal dir-ho, són d’una gran qualitat, i juntament amb els frontispicis, les reproduccions manuscrites, les reproduccions de documents, les cobertes de les obres, etc. constitueixen una font documental que, a més d’informar-nos, son un gaudi visual.

Aquesta part central va precedida d’un text inèdit del propi Duhamel, que s’inicia per uns mots que en són la clau: “Quasi tot el que sé, ho dec a la pobresa” (“*Presque tout ce que je sais, c’est à la pauvreté que je le dois*”). Aquest petit text, que recull la seva vida fins després de la segona guerra, ens demostra les dificultats i, per què no? les joies de les diferents etapes: pobresa de la infantesa; precarietat dels seus estudis (a causa del caràcter del seu pare, que no podia viure sempre al mateix lloc); lluita per aconseguir posar-se al

nivell dels estudiants de secundària; trobada amb alguns adolescents (Vildrac, Arcos, Jules Romains) amb qui comparteix el concepte del valor sagrat de l'ofici d'escriptor i amb qui formarà, més tard, "l'Abbaye"; els estius passats treballant per tal de no haver de demanar diners per dur a terme els seus ideals literaris... Els records extraordinaris dels anys de joventut, quan seguia paral·lelament "els [seus] estudis de medicina i de ciències, feia d'impressor a l'Abbaie, escrivia les primeres obres que es publicarien", va conèixer bona part d'Europa, la motxilla a l'esquena... Al·lusió al seu casament (1909) amb Blanche, que havia conegut a l'Abbaye, el 1907. Anys d'estabilitat econòmica, fins a 1914, ja que el seu treball de laboratori li donava el necessari per a subsistir i li deixava temps per a escriure; la Blanche, pel seu costat, continuava treballant com a actriu. Els anys de la guerra. La seva vida després de la guerra, que consta de tres facetes que s'interrelacionen constantment: la creació literària, els viatges –que el posen en contacte amb el món– indispensables per a l'acompliment de la seva missió d'escriptor, i la seva vida de família.

La tercera part, *Regards actuels sur l'oeuvre de Georges Duhamel*, és un estudi molt detallat de l'itinerari creador de Duhamel. La seva autora, Arlette Lafay, gran coneixedora de l'obra duhameliana, fa més que apropar-nos l'obra: posa de relleu les seves qualitats humanes, les actituds, fins i tot aquelles que, mal interpretades, han estat a l'origen de l'ombra on, sovint, s'ha relegat aquest escriptor. L'estudi d'Arlette Lafay està estructurat en petits capítols de títols molt suggeridors, ("Une révolution poétique: l'Abbaye de Créteil", "Le temps de la recherche", "Une guerre sur le monde et l'engagement volontaire", "Le poète musicien", "La chair touchée où le réalisme de l'âme", "L'influence de Charles Nicolle, philosophe de l'équilibre", "Valmondois, haut lieu de la création littéraire", "Une multiplicité de dons contradictoires", "L'homme qui cherche en gémissant", "Les Pasquier sous le signe de la mort de l'homme"), tots molt interessants. La informació s'il·lustra de citacions que ens demostren el coneixement profund de l'obra duhameliana que té la seva autora, i que són, per al lector, com uns moments obligats de parada que el menen a la reflexió o a la delectació.

Crec que el lector farà bé de dedicar una atenció especial al capítol "Une multiplicité de dons contradictoires", on es debaten aquells aspectes que han estat a la base de les crítiques més poc afalagadores que s'hagin fet a Duhamel i que, com deiem, l'han portat a la desconsideració. Arlette Lafay s'hi esforça per mostrar-ne el costat positiu, per fer una altra lectura d'algunes de les expressions que vehiculen les seves idees més pregones i que han estat mal interpretades. Afirma amb contundència que, en els nostres dies, aquells que continuen divulgant els prejudicis i les calúmnies que sovint han envoltant la persona i l'obra duhameliana, no fan altra cosa que demostrar que no s'han permés la molèstia d'arribar al fons de l'home Duhamel. El capítol on se'ns mostra que sota totes les "màscares" imposades o atribuïdes, hi ha "l'home que cerca gemegant", com molt bé diu l'autora, "turmentat per

una set de comunió humana, una necessitat religiosa, el desig d'un sentit de la vida que travessa la desesperació i l'absurd", podria ser, igualment, aclaridor.

Per la seva informació, per les seves qualitats d'impressió i disseny, per la seva aposta pedagògica, l'obra que aquí presentem pot satisfer estudiosos i profans. No podem menys que congratular-nos-en i felicitar els seus autors que de manera tan desinteressada i tan il·lusionada treballen per a la divulgació de l'obra duhameliana.

Lídia Anoll Vendrell

Somnis i assassins, la primera traducció catalana de l'obra de Malika Mokeddem

Acabo de llegir *Somnis i assassins*, el llibre de Malika Mokeddem (*Des rêves et des assassins*), que les Edicions El Jonc ens han posat a l'abast amb la seva jove col·lecció "veles e vents", en traducció catalana d'Àngels Santa. El llibre, val a dir-ho, invita a la lectura, per més d'una raó. Deixeu-me dir, primer, les d'ordre extern, pel goig de lloar la feina feta amb gust. La coberta ja és tot un repte: símbols que no necessiten ser desxifrats emmarquen una cara d'ulls més enigmàtics que els propis símbols. Què hi ha darrera aquest esguard i aquesta boca ben dibuixada que no esbossa el més mínim somriure? Obrint el llibre per intentar donar resposta a tots els interrogants que ens suscita aquesta imatge ens trobem amb una edició que és un regal per als ulls: el color del paper, la calidesa de la impressió...

L'obra en ella mateixa, –com tantes novel·les actuals– no és de trama complexa. Ha passat, potser, l'època de les grans novel·les que eren, també, *novel·les grans*. Ara, i sobre tot en el cas de la literatura magribina feta per dones, la denúncia passa al davant de la complexitat de la novel·la. No cal complicar les coses ni mostrar-nos herois extraordinaris, perquè les coses ja són prou complicades per elles mateixes, i d'herois..., d'herois n'hi ha un munt que lluiten dia a dia amb la por al cos, la ràbia dintre el cor, i l'esperança que aquest mal somni no durarà eternament.

Aquests herois, majoritàriament, tenen nom de dona. Aquesta boca tancada, que observàvem d'un bon principi, s'obre en el acte literari per mostrar a tot el món el que la mirada escrutadora enregistra, i que una ment noble i sana no pot continuar acceptant: una societat, on la força ancestral atorgada a l'home no cessa de ser causa dels estralls més abominables, i, entre ells, el d'impedir el desenvolupament de l'altra mitja part del gènere humà. L'autora, però, no amaga que també hi ha un petit nombre d'homes que està de part de la dona, encara que, en alguns casos, el pes de la tradició pugui més que els propis sentiments. I entre milers i milers de boques closes